

דאליזזר

עלון לשבת קודש

בס"ד

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: חג חנוכה (א)

ההפטרה: חזון עובדיה (עובדיה א)

פרשת וישלח

"וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו ארצה שעיר" (לכ, ד)

אומר הרמב"ן: נכתבה הפרשה הזאת "וישלח יעקב מלאכים.." להודיע כי כוחם של ישראל הוא בחולשתם. כלומר שלא בטח יעקב בכוחו וצדקתו אלא השתדל והכין עצמו לקראת הפגישה עם עשו אחיו-אויבו בדורון, תפילה ומלחמה והקב"ה הצילו מידי ולא פגע בו לרעה כפי שתכנן.

ויש בזה רמז לדורות כי כל אשר אירע ליעקב אבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשיו, וראוי שנאחז בדרכו ונכין גם אנו את שלושת הדברים שהכין הוא עצמו כדי להתמודד, כי בהתמודדות זו נקבע שיעקב חלש ורק הקב"ה מושיעו.

ומה נואלו אלו העמלים לתת לימי החנוכה סמנים של חג המרימים על נס את גבורתם של החשמונאים שאי אפשר לנצחם מרוב גבורתם. וכבר קבעו לנו זאת אנשי כנסת הגדולה בתפילת "על הניסים" שנאמר: "ומסרת גיבורים ביד חלשים" לומר לנו שהיוונים שהם צאצאי עשו הם הגיבורים ובני ישראל צאצאי יעקב הם החלשים, ועוצמתם היא בחולשתם, שידועים הם שאין להם על מי לסמוך אלא רק על אבינו שבשמים והוא שעשה ועושה לנו ניסים ונפלאות בימים ההם ובזמן הזה שנאמר: "ואתה ברחמך הרבים עמדת להם בעת צרתם, רבת את ריבם ונקמת את נקמך.." (מוצא דשא)

"וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו וינשקהו ויבכו" (לכ, ד)

עשיו ומחנהו רצה להתחבר ליעקב ומחנהו, וזה יעקב לא הסכים ואמר: "למה זה אמצא חן בעיני אדוני", אומר הרמב"ן שלא היה יעקב חפץ בהתחברותם כלל וכל שכן שהיה בדעתו ללכת בדרך אחרת ולא לשעיר גם הצעת אנשי שכם להתחבר לישראל ע"י נתינת בנותיהם להם ולהדבק בהם, לאחר מעשה דינה התבטל ע"י מעשה שמעון ולוי. גם בדור מאוחר יותר בימי מלכות היונים ניסו המתיוונים לממש התבוללות זו ע"י טומאת השמן ונשמת ישראל וזה מרומו ע"י ששרו של עשו פגע בכף ירך יעקב למנוע מציאת פך השמן כפי שמתגלה "פך" בהיפוך זה "כף" שמשמעו שהשמן לא מתערבב בנוזלים אחרים, כך עם ישראל לא יתערבב ויתבולל עם אומות העולם, ולא יוכלו להזדווג עמהם וישראל יוותרו לבדם באחרית הימים. וזה בזכות שיעקב נותר לבדו בשביל פכים קטנים של שמן. וכלל ידוע הוא כאשר מנסים אומות העולם להדבק ולשלוט על ישראל ולמשוך עליהם מכח טומאתם, מתפרץ כח הקדושה הנטוע בנשמת ישראל ויוצא החוצה בכח ועל זה נאמר: "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב".

נס חנוכה אוסטרלי

מעשה שהיה

משפחה יהודית דתית עזבה את אירופה לפני מלחמת העולם הראשונה מאימת האנטישמיות שגאתה באותה תקופה והגיעה לחוף מבטחים באוסטרליה.

העלון מוקדש לזרע בר קיימא לאשר בן שמחה סימי ודבורה לאה בת מרסל הי"ו

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק ת"א * נא לא לעיין בזמן התפילה * סוף זמן ק"ש 8:27-8:30

יציאת ש"ס ר"ת: 5:39

יציאת שבת: 5:08

כניסת שבת: 4:17

כרבים שעשו אז את הצעד הזה הם ניסו להשתלב בחיים המפותחים בארץ החופש והתיישבו במרחבי הארץ הבלתי מעובדת באזורים המרוחקים מהערים הגדולות. הם התחילו את חייהם בעוני ומחסור ואט אט החלה עבודתם להניב פירות ומצבם הכלכלי החל להשתפר וההצלחה האירה להם פנים והרווחים היו נאים.

אולם ככל שהצלחה הכלכלית גברה, זיקתם לשמירת התורה והמצוות התרופפה. ההורים הקפידו עדיין על קיום ההלכה ואף שמרו מנהגים מסוימים שהביאו עמהם מעיירת הולדתם שבאירופה, אך הבנים הפכו לאוסטרלים לכל דבר, באורחות חייהם ומלבושם. העבודה הקשה בשדות האחוזה היתה מפרכת ורבה והריחוק מן העיר שבה התקיימו חיי קהילה יהודית גרמו להם להתרחק מהחיים היהודיים.

ג'ק היה צעיר הבנים במשפחה. בברית נקרא שמו יעקב, אך בהשפעת הסביבה והזמן הוחלף שמו לג'ק. עם סיום לימודיו אותם סיים בהצטיינות נרתם דווקא לניהול חוותו של אביו ועשה זאת במסירות ובהצלחה. ברבות הימים הוא נשא לאשה את דינה, אף היא מרקע משפחתי דומה, ושמה שונה לדיאנה. בתחילה הם התגוררו בסביבה יהודית וכך שמרו על זיקה כלשהיא ליהדות. בחלוף הזמן עם המעבר לאחוזה מבודדת משלהם, עם שטחי מרעה נרחבים לכבשים שגידלו לייצור הצמר האוסטרלי הם שכחו את יהדותם כמעט כליל. סוג זה של ניתוק גאוגרפי היה גורם אופייני להתבוללות באוסטרליה ואמנם מציאות חיים זו איימה לנתקם מעברם היהודי הרופף ממילא. יום אחד אמר ג'ק לרעייתו: "ראי, הלא אנו חיים באושר, ואיני רואה עוד כל צורך לזהות את עצמי כיהודי, איזו משמעות יש ליהדות עבורנו מלבד זיכרונות כואבים מהעיירה הקטנה באירופה!?" היא הנהנה בראשה בהסכמה. ערב אחד, באחד מימי סוף חודש כסלו, עת ישבה דיאנה מול האח הבוערת והעיתון בידה, צדה עיניה כתבה שהופיעה בעיתון, בה מסופר כי באמצע דצמבר חוגגים היהודים בכל העולם את חג החנוכה. הידיעה על חג החנוכה תפסה משום מה את ליבה והיא לא הצליחה להסיר את דעתה ממנה, ובתוך כך החלו לעלות בה הזיכרונות בהם הדליק אביה את נרות החנוכה על אדן החלון והמחשבות לא נתנו לה מנוח, חצי לילה לא הצליחה לתת תנומה לעיניה עד שהחליטה לקום ולעשות מעשה. היא הדליקה נר קטן על אדן חלון המטבח ונרדמה בתחושת סיפוק.

שעה לאחר מכן התעורר בעלה שגם הוא קרא את הכתבה בעיתון על חג החנוכה, גם בו החלו להתעורר זיכרונות מהעבר, הוא קם ונכנס למטבח, למראה הנר שעל אדן החלון עברה בו המחשבה שהנה גם אשתו חשבה את אותן מחשבות כמותו. הוא ניגש אל אדן החלון והדליק גם הוא נר קטן, וכאן התחיל נס חנוכה הפרטי שלהם.

באותו לילה היכה את האזור שבר ענן פתאומי, החוות ששכנו במקומות הנמוכים הוצפו במי גשמים וגרמו לניתוק החשמל. כוחות חילוץ מיהרו לאזור אך העלטה היתה גדולה כל כך שצוותי החילוץ התקשו להגיע לחוות. הגשם העז שניתך ארצה בעוצמה העיר את ג'ק ודיאנה, הם נוכחו לגלות כי חצר ביתם מוצפת מים, והמים גואים ומציפים את רצפת הבית, היו אלה רגעים קשים מנשוא שנדמו בעיניהם כנצח, על שניהם השתלט הפחד מפני הנורא מכל.

לפתע פרץ אחד המחלצים בקריאה: "היי! הביטו לשם!", אור קטן שהבליח בחשכה משך את תשומת ליבו. היו אלה שני אורות קטנים ומרצדים ומנצנצים בחלון הבית. המחלצים מיהרו לעבר הבית ומצאו את בני הזוג על סף ייאוש, שהם בוכים ושמחים חליפות לא מאמינים שזכו להינצל, ויותר מכך לא מאמינים לשמוע מפי המחלצים כי נרות החנוכה שלהם הם שהביאו להצלתם. הסיפור זכה לכותרות בעיתונים וגרם לבני הזוג לחולל שינוי ניכר בתפיסת עולמם בדבר הקשר שלהם עם הקב"ה וערכי הנצח של העם היהודי, האור הקטן של הנרות דחה הרבה מחשכת חוסר אמונה והביאם לחזור למקורות. (צעירי אגודת חב"ד -פורסם בשיחת השבוע 1092 - אתר)

א. מהי חנוכה? בתקופת בית המקדש השני גזרו היוונים גזרות שמד על ישראל וביטלו ממצוות התורה, ונכנסו לבית המקדש ופרצו בו פרצות וטמאוהו, ונלחמו בהם ישראל ואיבדום – והיה זה ביום כה בכסלו, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור להדליק את המנורה בבית המקדש אלא פך אחד של שמן והיה בו כדי להדליק רק ליום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים עד שכתשו שמן טהור חדש, ולכן תיקנו רבותינו שיהיו ימים אלו ימי שמחה והלל ונקראים חנוכה ומדליקים בהם נרות לפרסם הנס (משנ"ב סי' תרע ס"ק א). ונכון ללמוד את הלכות חנוכה בחנוכה (שו"ת שלמה חיים סי' רסה).

ב. ימים אלו אסורים בהספד ותענית (שו"ע ס"א), ואין מספידים אלא לחכם שנפטר בשעת הלווייתו (שו"ע ס"ג). ואומרים "צידוק הדין" [שבה מצדיקים את גזר הדין שהביא ה']. (ילקו"י חנוכה עמ' סב) ואזכרה [של "ד", "30", "רשנה"] עושים עם דברי תורה וחיזוק ללא הספד. ונכון שלא לבקר בבית הקברות [לא ל"שבעה" ולא ל"שלושים" ויבקרו אחרי חנוכה (חזו"ע חנוכה עמ' יא) אבל לשנה אפשר אם בטוח שלא יבכה וילקו"י חנוכה עמ' כד], אבל לקברות צדיקים מותר (בא"ח ויפ"ד ס"כב). ימי החנוכה נחשבים ימי חג לעניין שיכול לאחל לחברו "חג שמח" וכן כוזה הגאון יצחק זילברטין להוכיח משו"ע יו"ד סימן ריו סעיף מז ובט"ז ס"ק לח ושכן נהג הסתייפלר רבי יעקב ישראל קניבסקי וכן מר"ן הגאון יוסף שלום אלישיב נהג כן וכל זה הביא בספרו עליו לשבח דברים ד עמ' שמב).

ג. כמה נרות צריך להדליק בחנוכה? מעיקר הדין די בנר אחד לכל בית מישראל, אבל נהגו להדיר ולהוסיף בכל לילה נר נוסף. (שו"ע סי' תרע"א סעי' ז). **הספרדים:** נהגו להדליק חנוכייה אחת לכל בני הבית (שו"ע ס"ז) **האשכנזים:** נוהגים שכל זכר מגיל חינוך מדליק חנוכייה לעצמו (הרמ"א ס"ז, שהרמ"א סי' תרעה ס"ג ומשנ"ב ס"ז).

וכן נוהגים להדליק שמש גבוה מעל כולם שאם יבוא להשתמש לאור הנרות ישתמש בשל השמש [שאינן בנר השמש קדושה כלל] (שו"ע סי' תרע"א ס"ה ובאוה"ל ס"ז, שו"ע סי' תרעה ס"א).

ד. החייבים בהדלקה: בן מגיל 13 ובת מגיל 12 חייבים בהדלקת נרות חנוכה (עיין שו"ע סי' תרעה ס"ג ובט"ז, מ"מ נהגו שמדליקים חנוכייה אחת לכל בני הבית (ומנהג האשכנזים שכל אחד מבני הבית הזכרים מדליק) (שו"ע סי' תרע"א ס"ז). קטנים פטורים (סי' תרע"א ס"ג) אך טוב לחנך קטנים שהגיעו לגיל חינוך [גיל 6 ומעלה] להדליק את נרות ההידור [מנר השני והלאה], וקטנים שלא הגיעו לחינוך מותר להם להדליק רק את השמש (תורת מועדים סי' ז ס"כ).

ה. בחורי ישיבה וחיילים שנמצאים מחוץ לבתיהם והוריהם מדליקים בבתיהם פטורים מהדלקת נרות חנוכה, ואם בכל זאת רוצים להדליק אזי ידליקו בלי ברכה (תורת המועדים פ"ב ס"ח). [אך אם החיילים נמצאים במקום שאין רואים נרות חנוכה כלל הם רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' קטו-קנח), אבל אם נמצאים בשדה פתוח בלא אוהלים מדליקים בלא ברכה] (לאשכנזים זה אחרת). כשמדליקים הדלקה מרכזית בבית יש עשרה, אף אלו שבצבא או בישיבה נוהגים להדליק בברכה [אחד מדליק ומברך].

ו. כשבעל הבית נאלץ להיעדר מביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה עד לשעה מאוחרת בלילה [לאחר 9:00 בערב שאז כבר אין כל כך עוברים ושבים בערים, ובמושבים בד"כ יותר מוקדם (פסקי תשובות סי' תרע"ב ס"ד)] ראווי ונכון שימנה את אשתו שתהיה שלוחתו להדליק נרות חנוכה עם צאת הכוכבים וגם הוא יוצא ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקה זו, ששלוחו של אדם כמותו (שו"ת יח"ד ח"ג סי' נא).

ז. משפחה שמתארחת וסמוכה על שולחן המארחים יוצאת ידי חובה בהדלקת בעל הבית (חזו"ע עמ' קמה-קמז) מ"מ אם מתכוונים באותו היום לחזור לביתם ידליקו נר חנוכה כשיגיעו לביתם אפילו מאוחר בלילה [שהדלקת חנוכה הולכת אחר מקום שישן שם] (ס"ס קנה-קטו) כגון: שהתארחו בשבת וחוזרים במוצ"ש לביתם ידליקו בביתם (ס"ס).

ח. היכן מניחים את החנוכייה?

א. מי שגר בקומת קרקע באופן שיש לו בחצירו פתח סמוך לרשות הרבים (או ביתו פתוח לרה"ר) מניח את החנוכייה בפתח מבחוץ בגובה בין 24 ל-80 ס"מ.

ב. מי שגר בבנין קומות (מקומה ראשונה עד שלישית) ויש לו חלון עד גובה 9.6 מטר מהקרקע, ידליק את החנוכייה בחלון הפונה לרשות הרבים.

ג. בכל מקרה אחר (כגון: מקומה רביעית וכו') מניח ליד דלת ביתו משמאל לנכנס בגובה בין 24 ל-80 ס"מ (שו"ע סי' תרע"א ס"ה-ס"ז, כה"ח ס"ק מה) מבפנים (חזו"ע עמ' לט, עיין ילקו"י עמ' קסח) אם ירצה יכול להדליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים אפילו בקומה ה', ו, כשיש ממול בנין גבוה שהיו פרסומי ניסא להם (חזו"ע עמ' לה).

ד. כל גובה האמור כאן הוא מהקרקע ועד השלהבת של הנרות (ילקו"י ח"ה עמ' קל"ח ס"ק כח).

ט. צריך להדליק נרות חנוכה במקום הנחתם (ש"ע סי' תרעה ס"א) ולכן לא ידליק ואח"כ יזיז את החנוכיה עם הנרות למקום אחר, ואם עשה כן, לא יצא (ש"ע ס'). וצריך לכבות את הנרות ולחזור ולהדליקם במקום החדש בלי ברכה (תורת מועדים סי' ג ס"ט). כשבעל הבית חולה ואינו יכול לקום ממיטתו יצווה על אחד מבני ביתו שידליק ויברך במקומו במקום שצריך ויוצא בזה ידי חובת המצווה (הליכות עולם ח"א עמ' ס, תורת מועדים סי' ה) ובדיעבד כשהדליקו ליד החולה ואח"כ העבירו למקומו יצא (חזו"ע דהערות עמ' קטז-קכ הטעם לירוף טעמים).

י. אין להשאיר את נרות חנוכה דולקים ללא השגחה בכל מצב בין בבית הכנסת ובין בבית משום פיקוח נפש, ששרפות פרצו מהנרות וגבו קורבנות בנפש ה"י ולכן :

- * אם הדליק בביה"כ בכל מקרה מותר לכבות אפילו בתוך חצי שעה להדלקה (ילקוט"י חנוכה עמ' רכג).
- * אם הדליק בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן לא צפוי הרי:
 - אם נמצאים בתוך חצי שעה להדלקת הנרות אין לכבות את הנרות [עד סוף חצי שעה] וגם אין לעזובם לבד, ואם משאירים משהו חייב שיהיה זה אדם מבוגר ולא ילד.
 - אם נמצאים אחרי חצי שעה מהדלקת הנרות יכולים לכבותם לכתחילה (ש"ע סי' תרעז ס"ב) ואינו צריך לחזור ולהדליקם כשחוזר (ילקוט"י ס"ב סי' תרעז ס"ב).

* אם זה בבית וצריכים לעזוב את הבית באופן צפוי ומתוכנן שיודעים שיצטרכו להשאיר את הנרות לבד, במצב כזה לא ידליקו את הנרות אלא כשיחזרו הביתה אפילו בשעה מאוחרת בלילה.

יא. הדלקה בבית הכנסת: נהגו להדליק נרות חנוכה בבית הכנסת בין מנחה לערבית (סי' תרע"א ס"ז דהר"מ) עם שקיעת החמה (חזו"ע עמ' ס"ב) [מ"מ אם הדליק לפני כן אין זה מעכב] (ש"ע ס"ק 7).

יב. אין להדליק בברכה אלא אם כן היו 10, ואם אין 10 וידוע שאח"כ יבואו עוד אנשים וישלימו למניין ויראו את הנרות דולקים רשאים להדליק בברכה (חזו"ע עמ' נב). וגם אפשר לצרף קטן שהגיע לחינוך או נשים לצורך 10 ואז לברך ולהדליק (ס').

יג. כשמדליקים בערב שבת בביה"כ, אם כל הציבור הדליקו בביתם בברכות [כפי המצוי!] אין המדליק נרות חנוכה בביה"כ מברך "שעשה ניסים", אלא רק ברכת "להדליק" (חזו"ע עמ' נו).

יד. אין יוצאים ידי חובה בהדלקת נרות חנוכה בבית הכנסת, ואע"פ שמדליק בברכות בביה"כ חוזר ומדליק בביתו שוב בברכות, מ"מ לא יחזור לברך בביתו "שעשה ניסים ו"שהחינו" אלא אם כן הוא מוציא בברכתו את בני ביתו (ילקוט"י עמ' ר).

טו. אבל [תוך 7 ימים] לא יברך וידליק בלילה הראשון בביה"כ [אא"כ אין אחר שיברך] (חזו"ע עמ' נט). אבל בשאר הלילות רשאי [ובביתו יכול בכל הימים] (ס').

טז. הדלקה בערב שבת * יקדים להתפלל מנחה לפני ההדלקה, מ"מ אם לא התאפשר לו, לא יתפלל ביחידות אלא ידליק וילך להתפלל מנחה בציבור (הליכות עולם ח"ב ע"מ סח).

* **סדר ההדלקה:** מדליק נר חנוכה [צריך שיהא בו שיעור שידלקו הנרות עד חצי שעה אחרי צאת הכוכבים היינו עד 5:20 בערב, ומינימום שנר אחד יהיה בשיעור זה, ולכן הנרות הצבעוניים לא מתאימים להדלקה בער"ש] ואח"כ נרות שבת, ואם הזמן מצומצם אחר שהדליק נר אחד של חנוכה, יכולה האישה להדליק נרות של שבת (נב"ח וישב כ, כה"ח סי' תרע"א ס"ק עט).

יז. הנוהג להדליק נרות חנוכה ליד דלת ביתו [כגון: מקומה רביעית ומעלה] בער"ש עדיף שידליק בחלון ביתו הפונה לרשות הרבים בגלל שיש בעיה של רוח בכל פתיחת דלת שיכולה לכבות את הנרות בשבת וכן קיימת בעיה להזיזה אח"כ (ד. ע. עיין חזו"ע עמ' קפ"א, לה).

יח. חנוכיה בשבת: חנוכיה שדלקו בה נרות חנוכה [בין בשמן בין בנרות] בליל שבת אסור לטלטלה בשבת כשהם דולקים (ש"ע סי' רעט ס"א) אבל משכבו יהיה מותר לטלטלה באופן הבא: * שמתנה מערב שבת שיטלטל את החנוכיה אחר שיכבו הנרות [בכל חנוכיה] (ש"ע סי' רעט ס"ד, חזו"ע שבת ח"ו עמ' קמז, ילקוט"י שבת סי' ד').

[הסבר: אמנם שולחן ערוך (סי' רעט ס"ז) כתב שמנורה של פרקים (חלקים מחוברים) או של חריצים ודומה לשל פרקים אסור לטלטלה מחשש שאם יפלו יתפרקו וירכיב ויעבור עם איסור בונה, יש לומר שבזמננו הפמוטים והחנוכיות עשויות מחלקים מחוברים ע"י ברגים ולכן גם שיפלו הם לא יתפרקו לכן לא חוששים לגזרה זו (משנ"ב סי' ש"ג ס"ק מה, פסקי תשובות לגר"ש רבינוביץ סי' רעט ס"ה, שבת המלכה לגאון חיים יוסף אברהם סי' רעט ס"ה, שו"ת אגרות משה פיינשטיין אור"ח ח"ה סי' כב ס"ק כט, וכן נראה ממשמעות לשון של חזון עובדיה לגאון עובדיה יוסף ח"ו עמ' קמז-קנ שלא התייחס לעניין זה שמתמלא אין בעיה זו בתקופתנו, וכן דעת הלכות שבת לגאון הרב אופיר מלכא ח"ב עמ' ש"ט, עיין שו"ע הרב סי' רעט ס"ק ט, י).

ראוי לקבוע את זמן מנחה ביום יום שישי הבא (ערב שבת פר' וישב) בצהריים בגלל הדלקת נרות

שעור בדף היומי לגברים באשדוד בבי"כ עולי בבל רח' העי 5 אזור ב' בימים א-ה

מ- 3:30 עד 4:15 אהח"צ ואח"כ מנחה ביום שישי ב- 3:30 ובשבת אחרי מנחה ב- 4:00

שיעור בליוויין באשדוד בכל למוצאי שבת ב- 8:00 של מר"ן הרה"ג מאיר מזוז שליט"א ראש ישיבת

כסא רחמים בבי"כ בן ציון תוניס רח' חטיבת גבעתי 5 אזור ג'